

УДК 347.1.347.21

А.О. Корольова, студ. гр. ОА-12, Т.М. Котенко, доц., кнд. екон. наук
Кіровоградський національний технічний університет

Проблеми та перспективи використання електронних грошей в Україні

У статті проаналізовано існуючі системи електронних грошей, розглянуто їх основні проблеми та перспективи розвитку, а також запропоновано ряд заходів для забезпечення ефективного розвитку розрахунків на основі електронних грошей.

електронні гроші, засіб обігу, монетарна політика, емісія

Постановка проблеми та її актуальність. Роль електронних грошей у розрахунках в мережі Інтернет у світовому масштабі зростає швидкими темпами. Еволюція форм грошей відбувається і в Україні – електронні гроші починають використовуватися вітчизняними економічними агентами для розрахунків в українському сегменті мережі Інтернет. Однак темпи зростання емісії електронних грошей в Україні є значно меншими, що зумовлено чинниками як мікро-, так і макrorівня. А тому на сучасному етапі актуальним є дослідження розвитку вітчизняних систем електронних грошей, зважаючи на світові тенденції й національні особливості.

Аналіз останніх досліджень. Виходячи з аналізу джерел і публікацій можна зробити висновок, що тема розвитку електронних грошей майже відсутня у вітчизняній науковій літературі, мало уваги приділяється теоретичним аспектам цієї проблеми. Питання електронних грошей більш детально висвітлюється у роботах зарубіжних науковців, зокрема М. Вудфорда, М. Кінга, С. Кляйна, Г. Селджіна, А. Шамраєва, Б. Шміта, Л. Уайта, Б. Фрідмена. Питання емісії й обігу електронних грошей знайшли своє висвітлення у наукових працях В. М. Кравця, О. О. Махаєвої, В. І. Міщенко, П. М. Сенища та інших. Певні аспекти проблематики електронних грошових систем розкриті в роботах А. Мороза, М. Савлука та інших українських учених, а також у дослідженнях зарубіжних науковців, зокрема А. Генкіна, Б. Коена. Питання емісії й обігу електронних грошей знайшли своє висвітлення у наукових працях Н.В. Гришук, В.М. Кравця, В.В. Крилової, О.О. Махаєвої, В.І. Міщенко, П.М. Сенища та інших.

Цілі статті. Основними цілями статті є характеристика електронних грошей як засобу обігу, аналіз сучасного стану систем електронних грошей в Україні та визначення подальших перспектив їх розвитку для здійснення масових платежів.

Виклад основного матеріалу. Електронні гроші вперше з'явилися в Японії у другій половині 1980-х років. В Європі перші наперед оплачені електронні платіжні інструменти було запроваджено на початку 1990-х рр. [4].

В Україні нормативне регулювання обігу електронних грошей вперше було здійснено 25.06.2008 затвердженням НБУ «Положення про електронні гроші в Україні» [6]. У 2010 р. з метою відповідності регулювання емісії й обігу електронних грошей до Директиви 2009/110/ЄС Національний банк України затвердив нову редакцію «Положення про електронні гроші в Україні» (№ 481 від 04.10.2010). У даному документі визначення електронних грошей відповідає законодавству ЄС. За

визначенням НБУ електронними грошима в Україні визнаються одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, є грошовими зобов'язаннями емітента і приймаються як одиниці платежу іншими, відмінними від емітента особами [2, с. 31].

Сьогодні кількість електронних грошей в обігу незначна, і вони суттєво не впливають на монетарну політику. Проте, враховуючи потенційну можливість росту емісії електронних грошей, необхідним є створення відповідної регуляторної бази [5, с. 26].

Разом з цим очевидно, що електронні гроші, з'явившись на ринку, вже не здадуть своїх позицій і, долаючи перешкоди, утвердяться на ньому назавжди. Результатом буде лібералізація діяльності чинної банківської системи та розвиток державно-правових умов для діяльності систем електронних грошей.

Важливість електронних грошей з точки зору монетарної політики випливає з того факту, що вони є заміником банкнот і монет. Деякі види електронних грошей можуть стати привабливою альтернативою розміщенню короткострокових банківських депозитів.

Першочерговим завданням монетарної політики, як це визначено Європейським центральним банком, є підтримка цінової стабільності. У контексті цього завдання розвиток систем електронних грошей піднімає три питання.

По-перше, необхідно захистити роль грошей як розрахункової грошової одиниці для здійснення фінансових операцій, незалежно від емітента або форми грошей, емісія яких здійснюється. Встановлення до емітентів вимоги щодо обов'язкового погашення електронних грошей на вимогу пред'явника має створити тісний зв'язок між електронними грошима та грошима центрального банку. Завжди має бути забезпечена можливість погашення приватних електронних грошей за номінальною вартістю грошима центрального банку.

По-друге, ефективність інструментів монетарної політики може зазнати негативного впливу у разі, якщо електронні гроші будуть широко прийматися торговцями. Це головним чином стосується впливу на бухгалтерський баланс центрального банку та здатність центрального банку керувати короткостроковими відсотковими ставками.

По-третє, електронні гроші повинні мати відображення в інформаційному змісті монетарних показників [5, с. 28].

За результатами вивчення та аналізу ринку електронних грошей в якості глобальних тенденцій у цій сфері можна визначити:

- збільшення попиту на електронні гроші в якості засобів платежу;
- формування ринку кредитування в електронних грошах, який може мати потенційний вплив на банківський сектор, оскільки депозити перестають бути головною базою фінансових позик;
- поступове формування механізму приватного клірингу, який потенційно може замінити існуючу систему розрахунків між контрагентами через банки [1, с. 127].

Останнім часом у всьому світі розвиток систем електронних грошей характеризується поступовим звуженням сфери використання готівки та паперових платіжних документів, переходом до нових платіжних інструментів і сучасних технологій платежів. Електронні гроші широко залучаються до обігу і стають важливим інструментом фінансової інфраструктури економічно розвинутих країн. Аналогічні процеси відбуваються і в Україні [7].

Ринок електронних грошей в Україні характеризується:

- по-перше, слабким розвитком банками емісії електронних грошей;

- по-друге, активним (порівняно з електронними грошима на основі карток) використанням на практиці небанківських систем електронних грошей на програмній основі, проте вони не мають такого статусу через обмеження вітчизняного законодавства.

В Україні найбільшого поширення набули системи електронних грошей на програмній основі, які не мають юридичного погодження з НБУ. Такими системами є «Яндекс.Деньги», «Інтернет.Гроші», «WebMoney Transfer» тощо.

Найбільш популярною є система «WebMoney Transfer» створена в листопаді 1998 р. (в Україні функціонує з 2003 р.). Система підтримує декілька типів гаманців, на яких враховуються майнові права на різні типи цінностей. Одиницею виміру майнових прав на цінності, що знаходяться в гаранта, є титульний знак «WebMoney» (WM) відповідного типу.

Прогнозування розвитку електронних грошей в Україні є складною справою, оскільки цей засіб платежу сьогодні ще не має правового підґрунтя для свого існування. Якщо емісія електронних грошей на карткових носіях (наперед оплачених карток міжнародних платіжних систем та електронних гаманців НСМЕП) за відсутності в законодавстві належних правових положень регулюється нормами щодо емісії платіжних карток і здійснюється в Україні лише банками, то системи розрахунків електронними грошима програмного типу («Інтернет.Деньги», технологія PayCash, WebMoney Transfer тощо) та небанківські емітенти цих грошей працюють в умовах правової невизначеності. Вони на власний ризик упроваджують сучасні схеми розрахунків, на свій розсуд дбають про захист користувачів та управляють фінансовими й нефінансовими ризиками [5, с. 101].

Важливими питаннями, пов'язаними з перспективою розвитку електронних грошей в Україні, є питання їх правового визначення та законодавчого регулювання. Хоча сьогодні обсяги емісії електронних грошей в Україні не впливають на монетарну політику, не можна не розуміти, що їх масова емісія та прийняття їх широким колом торговців як засобу платежу може призвести до ескалації інфляційних процесів. Механізм інфляційного впливу електронних грошей діє у двох напрямках. Перший напрям – звичайна мультиплікація грошей на банківському рахунку покриття електронних грошей, другий – випуск самих електронних грошей, які циркулюють (виконують функції засобу обігу) без відображення на банківських рахунках до моменту погашення [3, с. 264].

Для забезпечення ефективного розвитку розрахунків на основі електронних грошей необхідна реалізація ряду заходів:

- з метою створення конкурентного середовища на ринку електронних грошей, що сприятиме його розвитку, НБУ доцільно внести зміни в нормативно-правові акти щодо дозволу небанківським установам здійснювати емісію електронних грошей відповідно до вимог міжнародної практики;
- підвищити ліміти щодо обсягу зберігання електронних грошей з урахуванням часового аспекту й особливостей фінансового моніторингу;
- створити у межах НСМЕП систему емісії електронних грошей на програмній основі як менш витратній (відсутність необхідності створювати необхідну інфраструктуру для продавців товарів і карт-рідерів для розрахунків власників електронних грошей у мережі Інтернет). При цьому слід скористатися досвідом «WebMoney Transfer», «PayPal» щодо впровадження сучасних платіжних сервісів (оффлайн платежі з допомогою мобільних пристроїв тощо);
- впроваджувати у вітчизняну практику емісії платіжних карток на безконтактній основі (Near Field Communication – NFC), що сприятиме активнішому

використанню карток з функцією електронних грошей.

– прийняти Закон України «Про електронну торгівлю». Чітке законодавче визначення сутності та видів електронної торгівлі сприятиме ефективному розвитку бізнесу в Інтернеті, в тому числі й систем електронних грошей як засобів розрахунку [7].

Висновки. Вітчизняний ринок електронних грошей знаходиться на стадії становлення й потребує прийняття заходів з його активізації регулюючими органами (НБУ) для узгодження механізмів його функціонування з міжнародною практикою та впровадження банками сучасних технологій у платіжній сфері.

Список літератури

1. Іконнікова М. В. Електронні гроші в аспекті економічної глобалізації. Ринок електронних грошей України: перспективи, проблеми та шляхи вирішення / М.В. Іконнікова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2012. – № 4. – С. 123–130.
2. Ільницька Н. Аналіз світового ринку електронних грошей / Надія Ільницька // Вісник НБУ. – 2010. – № 5. – С. 31–36.
3. Кравчук І. С. Особливості емісії та обігу електронних грошей в Україні / І. С. Кравчук // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8. – С. 263–271.
4. Махаєва О. Електронні гроші: стан європейського ринку та його регулювання // Вісник Національного банку України. – 2006. – №8. – С. 30–34.
5. Сенищ П. М. Світовий досвід та перспективи розвитку електронних грошей в Україні [Електронний ресурс] / П.М. Сенищ, В.М. Кравець. – К., 2008. – 149с. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70690>
6. Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Правління Національного банку України 4.11.2010 №481 // zakon1.rada.gov.ua.
7. Пелих Я.Я. Перспективи розвитку електронних грошових систем в Україні [Електронний ресурс] /

Одержано 09.12.14

УДК 336.228

І.Л. Загребя, доц., канд. екон. наук, С. М. Казак, студ. гр. ФК-11

Кіровоградський національний технічний університет

Податкові стимули активізації інвестиційної діяльності підприємств

В даній статті розглянуто податкові стимули активізації інвестиційної діяльності підприємств, а також досвід розвинених країн щодо запровадження податкового стимулювання інвестиційної діяльності.

податкові стимули, інвестиційна діяльність, підприємство

Постановка проблеми. Податки являються дуже важливою ланкою фінансових відносин у суспільстві. Податки – це обов'язкові платежі, що їх встановлює держава для юридичних і фізичних осіб з метою формування централізованих фінансових ресурсів,